

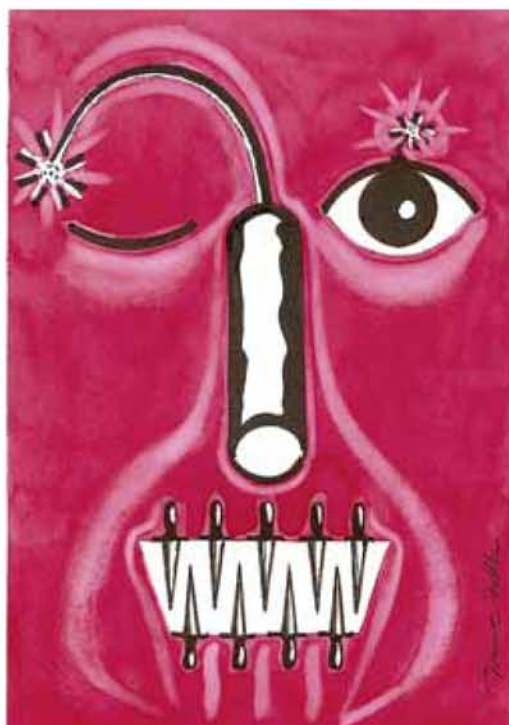
UN CÒCTEL BIOLÒGICO-CULTURAL
EXTREMADAMENT POTENTDavid Bueno
i TorrensProfessor i investigador de genètica
de la Universitat de Barcelona

Fanatisme mortífer

Aquests darrers anys hem viscut amb estupor la sensació d'un creixent fanatisme suïcida, que de forma simplista s'associa a determinats grups i ideologies. Fa unes setmanes, per exemple, a Catalunya es van detenir més d'una dotzena de persones acusades d'estar vinculades a una xarxa que enviava *voluntaris* i diners per perpetrar atemptats suïcides a altres països, que viuen amb molta intensitat els rigors d'aquest fanatisme.

S'HA PARLAT MOLT DELS CONDICIONAMENTS culturals, econòmics i socials d'aquests *màrtirs mortífers*, com els anomena Adolf Tobeña, catedràtic de psicologia mèdica i psiquiatria de la Universitat Autònoma de Barcelona, en un llibre homònim que m'ha inspirat aquest article, però molt poc, o gens, de la biologia subjacent a aquests fanatismes. Paradoxalment, el suïcidi exterminador és, per al subjecte que el realitza, un acte d'altruisme sublim per al grup al qual se sent vinculat, atès que dona la seva vida en benefici dels coreligionaris, independentment que siguin familiars o no. L'altruisme entre parents és un fenomen biològic ben conegut, l'arrel del qual cal buscar-la en clau evolutiva considerant que el sacrifici d'un individu permet la supervivència dels seus familiars, i amb ells de les formes gèniques comunes, que és l'objectiu darrer de la reproducció. En el cas que ens ocupa, el sacrifici extrem que sega altres vides es podria considerar com una forma de contribuir a la supervivència de les formes culturals comunes, sense cap implicació biològica, però atès que els humans, abans que ens generadors i transmissors de cultura, som ens biològics, qualsevol implicació biològica, per minsa que sigui, pot tenir un interès inusual per entendre el perquè d'aquestes actituds i de com es generen. I aquesta comprensió és imprescindible per a la seva prevenció.

PER COMENÇAR CAL DISTINGIR ENTRE ELS FANATITZATS i els fanatitzadors. Segons estudis psicològics, els trets temperamentals típics d'un fanatitzador són egoisme, messianisme, narcisisme, psicopatia, maquiavelisme i dominància, mentre que els dels fanatitzats i per tant candidats a màrtirs mortífers són submissió, dogmatisme, credulitat, aventurisme, obediència i empatia. Hi ha dades neuropsicològiques que indiquen que moltes d'aquestes característiques tenen el seu origen en funcions concretes dels neurotransmissors cerebrals, unes molècules que són determinades i controlades genèticament, la qual cosa implica un fort ancoratge

JAUME BATLLE

“S’ha vist que l’adoctrinament fa variar les inclinacions i obligacions morals de tal manera que condueix a uns patrons de comportament comparables als de determinades patologies del caràcter”

biològic, una predisposició innata a convertir-se en fanàtic o a ser fanatitzador.

DE TOTS ELS VESSANTS IMPLICATS EN AQUEST TEMA, molt nombrosos (no pretenc pas trivialitzar-lo ni pecar d'excés de simplificació), potser un dels més importants és la moral, atès que els fanàtics suïcides actuen convençuts que maten en nom de la justícia i el deure per antonomàsia, de manera que contravenen un dels dictats morals més comuns en totes les cultures, no matar el proïsme. Aquest fet és culturalment reforçat per les pròpies comunitats d'on sorgeixen, que inverteixen els termes i els consideren herois dignes d'homenatges, mentre que les víctimes són considerades carnissers sense escrúpols, unes bèsties salvatges que cal anihilar, la qual cosa les situa fora del proïsme, i per tant no subjectes als dictats de la moral que commina a no matar. Aquesta consideració la saben transmetre molt bé els fanatitzadors, uns artistes de l'engany, atès que la millor manera de vèncer l'empatia dels botxins cap a les víctimes és considerar-les amoral (i la facilitat de fer creïbles els enganys també té components genètics demostrats, dels quals he parlat en altres articles).

DIVERSOS ESTUDIS SOBRE LA SELECCIÓ BIOLÒGICA i la neuroanatomia de les decisions morals indiquen clarament que la selecció natural en els humans afavoreix l'altruisme progrup, basat en una sèrie de requisits neurals com el reconeixement de la identitat del grup, la detecció i l'expressió d'emocions socials compartides i la manifestació de determinats trets temperamentals, com lleialtat, obediència i credulitat. També han permès identificar les àrees del cervell implicades, unes zones molt concretes de l'escorça prefrontal, i s'ha vist que l'adoctrinament fa variar les inclinacions i obligacions morals de tal manera que condueix a uns patrons de comportament comparables als de determinades patologies del caràcter, com psicopaties i submissió extrema. En definitiva, un còctel biològic-cultural extremadament potent, que em fa dubtar del veritable voluntarisme d'aquests màrtirs. Per això en iniciar l'article he escrit voluntaris en cursiva.

ENS HAURÍEM DE PREGUNTAR PER QUÈ a molta gent no li sembla, o no ens sembla, difícil pensar a morir per la pàtria, la bandera, Déu o la llengua, perquè a totes les societats hi ha persones biològicament predisposades a deixar-se fanatitzar. I també hi ha dirigits fanatitzadors que s'ajusten perfectament al perfil esmentat.